

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра цивільного права

СПАДКОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ

ПРАКТИКУМ
для здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня «Бакалавр»
(усі форми навчання)

Одеса
Фенікс
2023

Рекомендовано до друку рішенням навчально-методичної ради
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 5 червня 2023 року).

Рецензенти:

Булеца С. Б. – д.ю.н., професор, завідувачка кафедри цивільно-го права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Резніченко С. В. – к.ю.н., професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін ОДУВС.

За редакцією:

Харитонова Є. О., Берназ-Лукавецької О. М., Павлової В. Г.

Спадкове право України та країн світу : практикум
С 71 [Електронне видання] / авт.-уклад.: Є. О. Харитонов [та ін.] ;
за ред.: Є. О. Харитонova, О. М. Берназ-Лукавецької, В. Г. Павло-
вої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. –
52 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978–966–928–969–8

У практикумі містяться матеріали, що відповідають навчальній дисципліні «Спадкове право України та країн світу», розроблений відповідно до програми для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» на факультеті судового та міжнародного права Національного університету «Одеська юридична академія» з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» і призначений для підготовки до семінарських (практичних) занять, іспиту. У практикумі викладені плани практичних занять, що включають переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, і завдання для самостійної роботи студентів. До кожної теми подано перелік літератури. У практикумі також наведено загальний перелік рекомендованої літератури, яка може бути використана при підготовці до практичних занять та іспиту.

Розрахований на здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників вищих юридичних навчальних закладів.

УДК 347.65

Автори-укладачі:

Харитонов Є. О. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 1;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5521-0839>

Давидова Ірина Віталівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 3;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5622-671X>

Орзіх Ю. Г. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 4;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5680-3177>

Берназ-Лукавецька О. М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 2;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2133-1672>

Павлова В. Г. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 5.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8829-7045>

Веретільник А. І. – аспірантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – тема 3 (завдання для самостійної роботи)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4168-4077>

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право України та країн світу» за вибором студента складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» на факультеті судового та міжнародного права Національного університету «Одеська юридична академія» з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право».

Інститут спадкового права є одним із найдавніших інститутів приватного права, який існував в усіх стародавніх правових системах. Оскільки ключовим елементом спадкового права є відносини приватної власності, і в Україні, і в різних країнах світу спадкування відноситься до найважливіших та актуальніших правових категорій з позиції його дослідження, розвитку та вдосконалення.

Навчальна дисципліна «Спадкове право України та країн світу» присвячена вивченню однієї з провідних підгалузей цивільного права – спадкового права, що регулює відносини, пов'язані з переходом майна від однієї особи (спадкодавця), внаслідок її смерті, до інших осіб (спадкоємців) в законодавстві України та в законодавстві зарубіжних країн. Основною метою даного курсу є формування системи знань з правового регулювання спадкових відносин в Україні та країнах світу, аналіз судової і нотаріальної практики застосування спадкового законодавства, розв'язання проблем колізії норм в галузі спадкового права. Значна кількість наукових досліджень з проблем спадкового права України та країн світу, публікації практикуючих юристів у сфері спадкування вказують на зацікавленість юридичної спільноти у вдосконаленні чинного національного законодавства шляхом його рекодифікації та гармонізації у цій галузі. Враховуючи вищевикладене, вивчення цієї навчальної дисципліни є необхідною умовою формування сучасного кваліфікованого юриста.

В результаті освоєння навчальної дисципліни студенти отримають уявлення про ключові поняття спадкового права більшості країн світу; знатимуть основні положення норм сучасного національного спадкового права та зарубіжного, проаналізують судову практику, навчатися складати зразки документів, дізнаються про основні тенденції розвитку інституту спадкування в Україні та інших країн світу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право України та країн світу» є особливості переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців, вивчення правового регулювання спадкування за законом та заповітом, здійснення права на спадкування та оформлення права на спадщину, дослідження проблемних питань правового регулювання спадкового договору, аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання відносин спадкування.

Необхідною умовою вивчення дисципліни «Спадкове право України та країн світу» є успішне освоєння дисциплін: основи римського приватного права, цивільне право, сімейне право.

Структура навчальної дисципліни

Види навантаження	год.
Кількість кредитів/год	4/120
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:	40
· лекційні заняття, год.	16
· практичні заняття, год.	24
· лабораторні заняття, год	-
Усього годин самостійної роботи, у т.ч.:	80
· контрольні роботи, к-сть/год.	-
· індивідуальне науково-дослідне завдання, год.	20
· підготовка до аудиторних занять та контрольних заходів, год.	60
Екзамен	+
Залік	-

Плани практичних занять

Тема 1.

Загальні положення про спадкування

1. Основні поняття спадкового права.
2. Види спадкування.
3. Відкриття спадщини.
4. Усунення від права на спадкування.
5. Спадкування окремих видів майна, прав та обов'язків в Україні та інших зарубіжних країнах.

Рекомендована література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.
4. Аліна С. С. Спадкування ІТ-об'єктів за сучасним цивільним законодавством: дис. докт. філос. Одеса. 2020. 204 с.
5. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ, 2020. 303 с.
6. Довгерт А. С. Рекодифікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту. Право України. 2019. № 1. С. 27–41.
7. Заїка Ю. О. Принципи спадкового права як основа правової політики в сфері спадкування. Правове регулювання економіки. 2018. № 17. С. 149–156.

8. Козловська Л.В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав у цивільному праві України: Дис... докт. юрид. наук: 12.00.03 / Л.В. Козловська. – К., 2016.– 458 с.

9. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. № 6 (28). Ч. 2. С. 153–155.

10. Кухарев О.Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці: практ. посіб. Київ: Алерта, 2017. 260 с.

11. Кухарев О.Є. Диспозитивні та імперативні норми у спадковому праві. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук. – практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна, 19–20 травня 2017 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків: ХНУВС, 2017. С. 189–191.

12. Кухарев О.Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку/О. Є. Кухарев //Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Випуск 46. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2018. – С. 77–88.

13. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльно-правовий аналіз. Одеса. 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20669>

14. Маньковський В.В. Історичний аспект становлення спадкування в Україні та його зв'язок з регулюванням спадкових відносин на землях Литви та Польщі. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 131–133. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/33.pdf

15. Mankovskyi, V. The Reality of testament is on the legislation of Ukraine, Lithuania and Poland. *Global Prosperity*. 2021. Vol.1, Issue 3. P. 28–33 (October 2021). URL: <http://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/25>

16. Михайлів М. О. Національне законодавство як джерело правового регулювання міжнародних спадкових відносин. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. № 3. С. 229–234

17. Ракул О.В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

18. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис.– 2013.– № 3. – С. 4–8.

19. Оксанюк Н.П. Принципи спадкового права: [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н.П. Оксанюк – К., 2016.– 18 с.

20. Павлів-Самоїл Н., Мех Х. Аналіз спадкового права окремих країн ЄС. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2018. № 889 (Вип. 17). С. 175–181.

21. Печений О. Час і місце відкриття спадщини: проблемні питання нотаріальної практики // Нотаріат для вас: Науково-практичний журнал.– 2010.– № 5. – С. 20–23.

22. Піцик Христина Зіновіївна. Права та обов'язки спадкоємця і спадкодавця при спадкуванні за законом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Івано-Франківськ, 2012.– 186 с.

23. Середницька І.А. Історико-правовий аспект розвитку спадкового права в Україні. – Південноукраїнський правничий часопис.– 2018.– № 1. – С. 114–118.

24. Спадкове право: навч. посібник. За ред. Нестерцова-Собакарь та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 164 с.

25. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova. – Одеса: Фенікс, 2019.– 752 с.

26. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том I. Витоки. / Одеса, Фенікс, 2018.– 556 с.

27. Цибульська О.Ю. Щодо розмежування понять «виникнення права на спадщину» та «виникнення права власності на нерухоме майно, що входить до складу спадщини» // Римське право і сучасність: матер. Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 29 травня 2015 р.). – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 53–55.

28. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. / [Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Ю. В. Бошицкий та ін.]; за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. І. Харитонovoї, Н. Ю. Голубевої. – К.: Прав. єдність, 2008. – 740 с.

29. Чурпіта Г. В. Актуальні проблеми спадкового права: навчальний посібник /О.О. Лов'як, С.С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.; за заг. ред. Ю. О. Заїки, О. О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2) Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
- 3) Верховний Суд <http://www.scourt.gov.ua/>
- 4) Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- 5) eNUOLAIR – депозитарій (архів) НУ ОЮА <http://dspace.onua.edu.ua>

Тести:

1. Громадянка А. дізналася про відкриття спадщини через вісім місяців після смерті своєї матері. Вся спадщина перейшла до її сестри, громадянки Б. З якою заявою може звернутися громадянка А. до суду для здійснення свого права на спадкування?

- А) про визнання її права на спадщину;
- В) про усунення її сестри від права на спадкування;
- С) про продовження строку для прийняття спадщини;
- Д) про надання права на спадкування.

2. Що з наступного не може переходити у спадщину?

- А) право власності на вклад в банку;
- В) обов'язок повернути позику;
- С) право на нараховану заробітну плату, але не виплачену спадкодавцю за його життя;
- Д) особистий сервітут.

3. На яку можливість в спадковому праві впливає обсяг цивільної дієздатності фізичної особи?

- A) бути спадкодавцем за законом;
- B) бути спадкодавцем за заповітом;
- C) бути спадкоємцем за законом;
- D) бути спадкоємцем за заповітом.

4. Спадкоємцями можуть бути фізичні особи, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини через:

- A) 3 місяця;
- B) 6 місяців;
- C) 9 місяців;
- D) 10 місяців.

5. Який вид спадкування за цивільним законодавством України є пріоритетним?

- A) за законом;
- B) за заповітом;
- C) за договором;
- D) за рішенням суду.

Задачі:

1. 1 січня 2022 р. о 22.15 подружжя потрапило у ДТП на трасі Київ-Одеса. Чоловік помер на місці ДТП, а його дружина – через дві години у лікарні м. Одеса. Визначте час та місце відкриття спадщини після загиблого в ДТП подружжя.

2. Законодавство якої держави буде застосовуватись, якщо нерухоме майно спадкодавця знаходиться на території інших двох держав?

Дайте відповідь на наступні запитання:

- 1. Ознаки спадкового права.
- 2. Поняття «спадкування» в Україні та інших зарубіжних країнах, та його зв'язок з іншими цивільними інституціями.

3. Мусульманське спадкове право.
4. Спадкове право і право власності: спільне і відмінне.
5. Відмінність сингулярного (часткового) наступництва від універсального.

Самостійна робота

Питання до теми:

1. Що таке автоматичне прийняття спадщини?
2. Якими документами можна підтвердити місце відкриття спадщини?
3. Співвідношення видів спадкування: спільне і відмінне

Проаналізуйте:

1. Особливості спадкування земельної ділянки
2. Особливості спадкування корпоративних прав
3. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права (Швейцарії, Італії, Франції)

Наведіть приклади:

1. Місця відкриття спадщини
2. Спадкування об'єктів незавершеного будівництва

Підготуйте презентацію або доповідь на теми:

1. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні
2. Аналіз спадкового права окремих країн ЄС
3. Колізійні питання спадкування за законодавством України
4. Реалізація спадкових прав у країнах континентальної та англо-американської правових систем

Тема 2. Спадкування за заповітом

1. Поняття заповіту, право на заповіт, коло спадкоємців за заповітом.
2. Форма, порядок складання, зміна та скасування заповіту.
3. Нікчемність та недійсність заповіту.

4. Зміст заповіту.
5. Види заповітів.
6. Виконання заповіту.
7. Право на обов'язкову частку.
8. Заповідальний відказ
9. Заповідальне покладання.
10. Загальна характеристика спадкування за заповітом в країнах світу.

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.

2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.

3. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 року // Відомості Верховної Ради України – 1993 – № 39 – Ст.383.

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 р. № 7.

5. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року.

6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України № 3306/5 від 11.11.2011 року.

7. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 року // Відомості Верховної Ради України – 2004 – № 51 – Ст.553.

8. Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України № 419 від 15.06.1994 року зі змінами та доповненнями від 12.02.2013 року.

9. Положення про Спадковий реєстр: Наказ Міністерства юстиції України № 1810/5 від 07.07.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

10. Лист Вишого спеціалізованого суду від 16.05.2013 № 24–753/0/4–13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740–13#Text>

11. Бичківський О. О. Секретні заповіти за законодавством України та іноземних держав. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 4. С. 59–64.

12. Гелич А. О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – К., 2011. – 215 с.

13. Довгерт А. С. Рекодифікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту. Право України. 2019. № 1. С. 27–41.

14. Кобзар В. В. Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 154–200.

15. Конвенція Міжнародної комісії з цивільного стану щодо констатації достовірних смертей 1966 року. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_900#Text (дата звернення: 30.08.2021).

16. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2017. № 6 (28). Ч. 2. С. 153–155.

17. О. Кухарев О. Є. Особливості вирішення судами спорів про тлумачення заповіту. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2017. № 1–2. С. 22–29.

18. Кухарев О. Є. Реалізація свободи заповіту в спадковому праві України. Актуальні проблеми приватного права: матеріали XVII наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лютого 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 171–174.

19. Ракул О. В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

20. Рішення № 101977789, 10.12.2021, Бучацького районного суду Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/101977789/>

21. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис. – 2013. – № 3. – С. 4–8.

22. Печений О. П. Спори про спадщину: аналіз типових помилок у справах про спадкування за заповітом // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 9. – С. 36–37.

23. Постанова ВС № 607/7223/18 від 25.01.2021, про визнання заповіту недійсним [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=94490049&red=1000033672de9f9b49aaffc85a76e6ee5e36df&d=5>

24. Спадкове право: навч. посібник. За ред. Нестерцова-Собакарь та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 164 с.

25. Таран О. С. Тенденції розвитку європейського спадкового права щодо обов'язкової частки у спадщині. Право і суспільство. 2018. № 1 (ч. 2). С. 93–97.

26. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. – Одеса: Фенікс, 2019. – 752 с.

27. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том I. Витоки. / Одеса, Фенікс, 2018. – 556 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2) Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
- 3) Верховний Суд <http://www.scourt.gov.ua/>
- 4) Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- 5) eNUOLAIR – депозитарій (архів) НУ ОЮА <http://dspace.onua.edu.ua>

Тести:

1. Після смерті громадянина І. залишився заповіт, в якому він все своє майно, заповідав своїм дітям – сину та донці. Сину за заповітом було доручено передати книги, що належали заповідачеві до центру «Перемога» м. Одеси. Однак син відмовився від прийняття спадщини. З близьких родичів у громадянина І. залишилась сестра Лариса. Хто повинен виконати покладання громадянина І. щодо передання книг до центру «Перемога» м. Одеси?

- А) нотаріус;
- В) сестра Лариса;
- С) виконавець заповіту;
- Д) донька.

2. Громадянин П. залишив заповіт, посвідчений 12.01.2007 р., яким заповів все належне йому майно дочці та сину в рівних частках кожному. Спадкодавець помер 10.02.2016 р.. Дружина спадкодавця та його син померли до відкриття спадщини. До нотаріуса своєчасно із заявою про прийняття спадщини та про видачу на їм свідоцтва про право на спадщину за заповітом на спадкове майно звернулися: донька та діти померлого сина заповідача. Кому нотаріус повинен видати свідоцтво про право на спадщину?

- А) дочці та дітям сина;
- В) дружині померлого, дочці та дітям сина;
- С) дочці;
- Д) дочці та сину, а потім його діти отримають свідоцтво за правом представлення.

3. У січні 2021 року подружжя П. склало спільний заповіт щодо майна, яке належало їм на праві спільної сумісної власності, на користь громадянина У. У лютому 2021 року один з подружжя П. помер. Спадкоємець У. за заповітом після закінчення шести місяців звернувся до нотаріуса з заявою про прийняття спадщини, та видачі йому свідоцтва про право на спадщину за заповітом. Нотаріусом у видачі свідоцтва було відмовлено. Чи правомірні дії нотаріуса?

- А) ні, тому що свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку на прийняття спадщини;
- В) так, тому що після смерті одного з подружжя, нотаріус видає свідоцтво на право на спадщину іншому з подружжя, який його пережив;
- С) так, тому що після смерті одного з подружжя його частка в спільній сумісній власності переходить до другого подружжя, а після смерті останнього з подружжя до спадкоємців за заповітом;
- Д) так, тому що після смерті одного з подружжя нотаріус накладає заборону відчуження майна, зазначеного в заповіті подружжя.

4. Білоус П. вирішив скласти заповіт та передати у спадок наявне в нього право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Однак нотаріус відмовив йому, посилаючись на те, що таке право може тільки відчужуватись за життя, але не передаватись у спадок. Чи правильно вчинив нотаріус?

- А) ні, оскільки право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб може вільно відчужуватися та передаватися у спадок;
- В) так, оскільки право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб не може передаватися у спадок;
- С) так, оскільки право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб може передаватися у спадок лише за умови згоди органів місцевого самоврядування;
- Д) так, оскільки право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб не може ані відчужуватися, ані передаватися у спадок.

5. Громадянин С. залишив заповіт, в якому заповіт все належне йому майно, окрім дачного будинку передати музею, присвяченому його діду. Визначте долю частини спадщини, якщо вона не охоплена заповітом?

- А) вона розподіляється між спадкоємцями за законом на загальних підставах;
- В) вона переходить у власність територіальної громади;
- С) вона пропорційно розподіляється між спадкоємцями за заповітом;
- Д) долю цього майна вирішують спадкоємці за заповітом за загальною згодою;

6. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, в яке потрапило подружжя, дружина померла на наступний день в лікарні о 23.01 год., а її чоловік – через 1 год. після її смерті. Визначте, що в зазначеній ситуації буде часом відкриття спадщини?

- А) день смерті кожного з подружжя;
- В) день, з якого кожний з подружжя буде оголошений померлим;
- С) день спільної для подружжя небезпеки;
- Д) день смерті останнього з подружжя.

7. Після смерті громадянина Л. залишився заповіт. Єдиним спадкоємцем за заповітом на все спадкове майно була призначена його падчерка. З близьких родичів у заповідача була також рідна сестра. Що станеться, якщо падчерка відмовиться від прийняття спадщини за заповітом?

- А) падчерка буде приймати спадщину за законом як спадкоємець першої черги;
- В) падчерка буде приймати спадщину за законом як спадкоємець третьої черги;
- С) падчерка буде приймати спадщину за законом як спадкоємець п'ятої черги;
- Д) рідна сестра буде приймати спадщину за законом як спадкоємець другої черги.

8. Після смерті громадянина А. залишилися непрацездатна дружина та 15-річна донька. Якщо спадкодавець залишив заповіт, відповідно до якого, все майно повинен був успадкувати його знайомий, то між ким із зазначених спадкоємців буде розподілена спадщина у ви-

падку своєчасного звернення кожним із них до нотаріуса із заявою про її прийняття?

- A) знайомим спадкодавця та донькою;
- B) знайомим спадкодавця, дружиною та донькою;
- C) дружиною та донькою;
- D) знайомим та дружиною.

9. Після смерті громадянина П. залишився заповіт, у якому він все своє майно заповідав дружині та доньці. Між спадкоємцями за заповітом та іншими родичами виник спір про право на спадщину.

На спадщину також претендували:

- 1) Син Олег, який мешкав окремо, але брав участь у капітальному ремонті спадкового будинку;
- 2) Син Віктора, який діяв в інтересах своїх неповнолітніх дітей, онуків спадкодавця;
- 3) Племянниця спадкодавця, 19 років, яка мешкала зі спадкодавцем і знаходиться на його утриманні з 10-річного віку.

На чью користь буде розподілена спадщина?

- A) сина Олега;
- B) сина Віктора;
- C) племянниці спадкодавця;
- D) дружини та доньки.

10. Громадянин Н. проживає в населеному пункті Зоря. Після того, як йому виповнилося 70 років, він вирішив залишити заповіт. Але коли він почав з'ясовувати, як він може залишити заповіт, сусід сказав йому, що заповіт має бути обов'язково посвідченим нотаріусом. Однак у Зорях немає нотаріуса. Чи може громадянин Н. за таких обставин скласти та засвідчити заповіт?

- A) так, у такому випадку допускається складання заповіту у простій письмовій формі без посвідчення;
- B) так, заповіт може бути посвідчений уповноваженою на це посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування;

- С) так, заповіт у такому випадку можна пізніше посвідчити через суд;
- Д) ні, заповіт посвідчується тільки нотаріусом.

Задачі:

1. Після смерті громадянина П. в нього залишилося майно на 20000 грн. Про своє бажання отримати це майно заявили 12-річний син, 83-річна мати померлого і три сестри померлого (відповідно 40 та 63 років). Проаналізуйте ситуацію. Визначте коло спадкоємців, між якими буде розподілена спадщина.

2. Після смерті у 2022 гр. Петра Шевченко. на спадкування його майна претендують:

- дружина (гр. Марія Шевченко.)
- батько, інвалід І групи.

Спадкове майно складатиметься з п'ятикімнатної квартири та автомобіля. Спадкодавець залишив заповіт на все майно на ім'я своєї дружини.

Яким чином буде розподілене майно?

Дайте відповідь на наступні запитання:

1. Групи умов дійсності за заповітом
2. Специфічні ознаки заповіту як особливого цивільно-правового правочину
3. Поняття «тестаментоздатність»
4. Принцип свободи заповіту
5. Відмінність спільного заповіту подружжя від спадкового договору
6. Особливості регулювання спадкових відносин в міжнародному праві

Самостійна робота.

Питання до теми:

1. Види заповітів: порівняльний аналіз.
2. Тасмниця заповіту: характеристика.
3. Тлумачення заповіту: характеристика.
4. Виконавець заповіту.

Задачі:

1. У померлої громадянки К. залишилися: мати 87 років і чоловік 66 років. Вона склала заповіт на користь чоловіка. Крім того, громадянка мала двох дітей. Визначте коло спадкоємців, між якими буде розподілена спадщина.

2. Громадянин Кузін І. Д. залишив заповіт на все належне йому майно на ім'я свого племінника Шевченка М. В.

Час відкриття спадщини – 25.08.2022.

Із заявами про прийняття спадщини до державної нотаріальної контори звернулись племінник Шевченко М. В., на якого складено заповіт, непрацездатна дружина Кузіна М. Т., яка проживала з померлим 25 років у зареєстрованому шлюбі.

Склад спадкового майна: житловий будинок, грошовий вклад – спільна сумісна власність подружжя, та земельна ділянка – особиста власність померлого.

Визначте частку кожного спадкоємця у спадковому майні та підстави спадкування?

3. Спадкодавець згідно заповіту залишив усе своє майно дочці (гр. Б.). Після його смерті 10.12.2022 залишились дружина, 1958 року народження (гр. В.) та два сини (гр. П. та С.), один з яких інвалід. У спадкодавця також була донька (гр. З.), яка померла до відкриття спадщини, залишивши двох малолітніх дітей (внуків спадкодавця М. та Н.)

Хто і яку частку від спадщини отримає?

Проаналізуйте:

1. Судову практику визнання заповіту недійсним
2. Судову практику визнання заповіту з умовою недійсним
3. Судову практику складання заповіту при свідках

Підготуйте:

1. Зразок заповіту подружжя.
2. Зразок заповіту з умовою.
3. Зразок заповіту подружжя.

Підготуйте презентацію або доповідь на теми:

1. Заповіт у зарубіжних країнах.
2. Посвідчення заповітів під час дії воєнного стану.
3. Документи, що є необхідними для складання заповіту

Тема 3.
Спадкування за законом

1. Підстави та порядок спадкування за законом.
2. Коло спадкоємців за законом.
3. Спадкування за правом представлення.
4. Розподіл майна померлого між спадкоємцями при спадкуванні за законом.
5. Загальна характеристика спадкування за законом в країнах світу.

Рекомендована література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952–15#Text>
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 року № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709–15#Text>
6. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425–12#Text>.
7. Гаагська конвенція про колізію законів, що стосуються форми заповітів. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text.

8. Гаагська конвенція стосовно міжнародного управління майном померлих осіб від 02.10.1973р. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU73015>

9. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 р. № 7. -URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

10. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

11. Положення про Спадковий реєстр: Наказ Міністерства юстиції України № 1810/5 від 07.07.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

12. Лист Вищого спеціалізованого суду від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13#Text>

13. Маньковський В.В. Особливості суб'єктного складу першої черги спадкоємців при спадкуванні за законом в Україні, Литві та Польщі. Часопис цивілістики. 2021. № 43. С. 52–57. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/444>

14. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльно-правовий аналіз: дис...доктора філос. / Маньковський, Володимир Валерійович; Національний університет «Одеська юридична академія» – Одеса, 2022. – 198 с.

15. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис. – 2013. – № 3. – С. 4–8.

16. Піцик Х.З. Права та обов'язки спадкоємця і спадкодавця при спадкуванні за законом [Текст]: автореферат... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.03 – цивільне право і процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Х.З. Піцик. – К.: НАН Укр. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2012. – 16 с.

17. Ракул О.В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

18. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є. О. Харитонов, О.І. Харитонova. – Одеса: Фенікс, 2019.– 752 с.

19. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том I. Витоки. / Одеса, Фенікс, 2018.– 556 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2) Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
- 3) Верховний Суд <http://www.scourt.gov.ua/>
- 4) Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- 5) eNUOLAIR – депозитарій (архів) НУ ОЮОА <http://dspace.onua.edu.ua>

Тести:

1. Скільки існує черг спадкування за законом?
 - а) 5;
 - б) 6;
 - в) 3;
 - г) 4.

2. У четверту чергу право на спадкування за законом мають:
 - а) рідні дядько та тітка спадкодавця;
 - б) інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно;
 - в) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини;
 - г) рідні брати та сестри спадкодавця.

3. Які спадкоємці не входять до п'ятої черги спадкоємців за законом?

- а) інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно;
- б) утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї;
- в) особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини;
- г) той з подружжя, який пережив спадкодавця.

4. При спадкуванні по якій лінії право представлення діє без обмеження ступеня споріднення?

- а) прямій висхідній;
- б) боковій;
- в) прямій низхідній;
- г) прямій та боковій.

5. Який строк мають тривати фактичні шлюбні відносини для того, щоб чоловік або жінка входили до кола спадкоємців за законом?

- а) 1 рік;
- б) 3 роки;
- в) 5 років;
- г) 10 років.

Задачі:

1. 16.06.2019р. Терещенко А. потрапив в ДТП та помер у лікарні. З 2000 р. він перебував в зареєстрованому шлюбі із Терещенко В. та мав доньку Терещенко Ю., 2003 р.н. З 2006 р. Терещенко А. проживав з Прущак Ю. однією сім'єю, перебував з нею у фактичних шлюбних відносинах. У приватній власності Терещенко А. перебувала квартира та будинок, які були набуті ним під час перебування у зареєстрованому шлюбі з Терещенко В. та одночасного проживання у фактичних шлюбних відносинах із Прущак Ю.

Після смерті Терещенко А., Прущак Ю. звернулася до суду з позовом про визнання права власності на спадкове майно – квартиру та

будинок спадкодавця Терещенко А., посилаючись на те, що вона належить до числа спадкоємців четвертої черги. Яке рішення повинен прийняти суд?

2. Після смерті Прокопенко П. залишилася його непрацездатна 64-річна дружина, непрацездатна 87-річна мати, 35-річна донька від першого шлюбу, 30-річний син та 25-річна непрацездатна донька від другого шлюбу, 10-річний онук – син доньки померлого від першого шлюбу, племінник, який проживав разом із Прокопенко П. та його дружиною та перебував на їх утриманні на протязі 7 років. Спадкодавець залишив заповіт, відповідно до якого все належне йому майно повинна була успадкувати його донька від першого шлюбу.

Визначте коло спадкоємців, між якими буде розподілена спадщина.

3. Подружжя Наскових мали 22-річну доньку, 13-річного сина, 70-річну мати з боку дружини, тітку та дядька з боку чоловіка та на їх утриманні з 14.01.2009 р. знаходився 81-річний Раков Р., з яким Насков Б. уклав договір довічного утримання. Предметом договору була квартира, яка після смерті Ракова Р. переходить у власність Наскова Б.

У травні 2019 р. подружжя Наскових загинуло в автокатастрофі, не залишивши заповіту. Після їх смерті відкрилася спадщина загальною вартістю 200000 тис. грн., включаючи предмети домашнього вжитку вартістю 40 тис. грн. Визначте коло спадкоємців, спадщину та її вартість, яку кожен з них успадкує.

Дайте відповідь на наступні запитання:

1. Які загальні засади спадкування за законом?
2. Споріднення як підстава спадкування за законом. Наведіть приклади споріднення по прямій (висхідній/низхідній) та боковій лінії.
3. Дайте розгорнуту відповідь на питання щодо можливості дітей, відносно яких батьки були позбавлені батьківських прав, бути спадкоємцями після них, а також інших родичів за походженням.

Самостійна робота.

Питання до теми:

1. Юридичний склад спадкування за законом.
2. Черги спадкоємців за законом та їх склад.
3. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
4. Відмінність спадкування за законом від спадкування за заповітом.
5. Особливості правового регулювання спадкування за законом в країнах континентальної Європи.
6. Загальна характеристика спадкування за законом в країнах з англосаксонським правом.

Питання та завдання:

1. Проведіть порівняльний аналіз кола спадкоємців за законом за римським приватним правом та Цивільним кодексом України 2003р.
2. Ознайомтесь з матеріалами судової практики у спорах, пов'язаних із спадкуванням за законом. Розробіть правову позицію сторін по обраній конкретній справі.
3. Дайте відповідь на питання щодо визначення поняття «парантела».

Проаналізуйте:

1. Підстави спадкування за законом;
2. Порядок зміни черговості спадкування (договірний та судовий);
3. Судову практику щодо застосування ст. 1266 ЦК України про спадкування за правом представлення.

Підготуйте презентацію або доповідь на теми:

1. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Німеччині.
2. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Франції.
3. Загальна характеристика спадкування за законом в Сполучених Штатах Америки.

Тема 4.

Здійснення права на спадкування та оформлення права на спадщину

1. Порядок прийняття спадщини.
2. Відмова від прийняття спадщини.
3. Спадкова трансмісія.
4. Відумерлість спадщини.
5. Поділ та перерозподіл спадщини.
6. Задоволення спадкоємцями вимог кредитора спадкодавця.
7. Охорона та управління спадщиною.
8. Оформлення спадкових прав.
9. Загальнохарактеристика оформлення спадкових прав в країнах світу.

Рекомендована література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.
4. Аліна С.С. Спадкування ІТ-об'єктів за сучасним цивільним законодавством: дис. докт. філос. Одеса. 2020. 204 с.
5. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: на-прями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ, 2020. 303 с.
6. Заїка Ю.О. Принципи спадкового права як основа правової політики в сфері спадкування. Правове регулювання економіки. 2018. № 17. С. 149–156.
7. Кармаза О.О. Міжнародне спадкове право: Науково-практичний посібник. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2007.

8. Кармаза О.О. Спадкування у сучасному міжнародному приватному праві: Автореф. дис... канд. юрид. наук. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 18 с.

9. Козловська Л.В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав у цивільному праві України: Дис... докт. юрид. наук: 12.00.03 / Л.В. Козловська. – К., 2016. – 458 с.

10. Кухарев О.Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці: практ. посіб. Київ: Алерта, 2017. 260 с.

11. Кухарев О.Є. Диспозитивні та імперативні норми у спадковому праві. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук. – практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна, 19–20 травня 2017 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків: ХНУВС, 2017. С. 189–191.

12. Кухарев О.Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку/О. Є. Кухарев //Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Випуск 46. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2018. – С. 77–88.

13. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльно-правовий аналіз. Одеса. 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20669>

14. Маньковський В.В. Історичний аспект становлення спадкування в Україні та його зв'язок з регулюванням спадкових відносин на землях Литви та Польщі. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 131–133. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/33.pdf

15. Mankovskyi, V. The Reality of testament is on the legislation of Ukraine, Lithuania and Poland. Global Prosperity. 2021. Vol.1, Issue 3. P. 28–33 (October 2021). URL: <http://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/25>

16. Ракул О.В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

17. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис.– 2013.– № 3. – С. 4–8.
18. Оксанюк Н.П. Принципи спадкового права: [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н.П. Оксанюк – К., 2016.– 18 с.
19. Павлів-Самойл Н., Мех Х. Аналіз спадкового права окремих країн ЄС. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2018. № 889 (Вип. 17). С. 175–181.
20. Печений О. Час і місце відкриття спадщини: проблемні питання нотаріальної практики // Нотаріат для вас: Науково-практичний журнал.– 2010.– № 5. – С. 20–23.
21. Піцик Христина Зіновіївна. Права та обов'язки спадкоємця і спадкодавця при спадкуванні за законом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Івано-Франківськ, 2012.– 186 с.
22. Середницька І.А. Історико-правовий аспект розвитку спадкового права в Україні. – Південноукраїнський правничий часопис.– 2018.– № 1. – С. 114–118.
23. Спадкове право: навч. посібник. За ред. Нестерцова-Собакарь та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 164 с.
24. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova. – Одеса: Фенікс, 2019.– 752 с.
25. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том I. Витоки. / Одеса, Фенікс, 2018.– 556 с.
26. Цибульська О.Ю. Щодо розмежування понять «виникнення права на спадщину» та «виникнення права власності на нерухоме майно, що входить до складу спадщини» // Римське право і сучасність: матер. Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 29 травня 2015 р.). – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 53–55.
27. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. / [Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, Ю.В. Бошицкий та ін.]; за заг. ред. Є.О. Ха-

ритинова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубєвої. – К.: Прав. єдність, 2008.– 740 с.

28. Чурпіта Г.В. Актуальні проблеми спадкового права: навчальний посібник /О.О. Лов'як, С.С. Бичкова, І.А. Бірюков та ін.; за заг. ред. Ю.О. Заїки, О.О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2) Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
- 3) Верховний Суд <http://www.scourt.gov.ua/>
- 4) Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- 5) eNUOLAIR – депозитарій (архів) НУ ОЮА <http://dspace.onua.edu.ua>

Тести:

1. Протягом якого строку особа, яка подала заяву про прийняття спадщини може відкликати її?

- а) у будь який момент, незалежно від строку;
- б) протягом строку, встановленого для прийняття спадщини;
- в) після строку прийняття спадщини;
- г) протягом п'яти років.

2. З якого віку особа має право подати заяву про прийняття спадщини без згоди своїх батьків або піклувальника?

- а) з 14 років;
- б) з 18 років;
- в) з 16 років;
- г) з 10 років.

3. Для прийняття спадщини встановлюється строк:

- а) три місяця;
- б) 5 років;
- в) шість місяців;
- г) один рік.

4. Чи потрібна згода особи, щоб бути призначеною виконавцем заповіту?

- а) особа може бути призначена виконавцем заповіту лише за її згодою;
- б) не потрібна згода особи бути виконавцем заповіту;
- в) не потрібна згода особи, тому що в заповіті ця особа призначена виконавцем заповіту.

5. В якому об'ємі спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора?

- а) спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю;
- б) спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину;
- в) спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості свого майна;
- г) спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора частково.

Задачі:

1. Після смерті Горлова Г.Д. його спадкоємцями стали дружина Горлова З.І., неповнолітній син, Горлов А.Г. та онука, Рижкова М.М., опікуном якої була Горлова З.І. Вона подала до нотаріальної контори заяву про відмову сина та онуки від спадщини на її користь. Нотаріус відмовив в прийнятті заяви.

Проаналізуйте ситуацію.

2. Сидоров А.В. звернувся до суду з проханням про продовження строку для прийняття спадщини, яка відкрилася після смерті його матері. Своє прохання він мотивував тим, що дізнався про відкриття спадщини тільки через півтора роки після її смерті. При розгляді справи було встановлено, що Сидоров А.В. на протязі останніх років не підтримував з матір'ю ніяких відносин, не надавав їй матеріальну допомогу, хоча вона й зверталася до нього з такими проханнями. Всі турботи по утриманню та догляду за матір'ю прийняла на себе сестра Сидорова А.В., до якої й перейшло все спадкове майно.

Яке рішення повинен прийняти суд по цій справі?

3. Подружжя Іванових потрапило в ДТП. Чоловік помер в день ДТП, а його дружина – на наступний день в лікарні. Після їх смерті залишилося майно у вигляді будинку, що належав чоловікові на праві особистої приватної власності та автомобіль, який був подарований дружині її батьками за рік до її 50-тиріччя. При цьому все своє майно чоловік заповів сину від першого шлюбу, а про інших двох дітей від шлюбу з померлою дружиною в заповіті взагалі нічого не вказано. У дружини серед спадкоємців залишилися двоє спільних з померлим чоловіком дітей і батько.

Визначте коло спадкоємців кожного з подружжя, між якими буде розподілена спадщина.

4. Громадянин А. та його тесть Б. придбали будинок 03.01.2015 р., в якому став проживати за взаємною домовленістю Б. зі своєю дружиною. 03.03.2015р. внаслідок ДТП А. та Б. загинули. Через деякий час з заявами про прийняття спадщини до нотаріальної контори із заявами про прийняття спадщини звернулись дружини померлих, два сина А, два сина Б., Брат Б. та теща Б., яка протягом тривалого часу знаходилась на його утриманні.

Визначте коло спадкоємців кожного зі спадкодавців, між якими буде розподілена спадщина.

Дайте відповідь на наступні запитання:

1. Порядок визнання спадщини відумерлою.
2. Підстави та заходи по охороні і управлінню спадковим майном.
3. Загальні положення щодо оформлення права на спадщину.
4. Державна реєстрація права на спадщину.
5. Особливості спадкування квартир, будинків ті інших об'єктів нерухомості.

Самостійна робота.

Питання до теми:

1. Правові наслідки прийняття та відмови від прийняття спадщини.
2. Усунення від права на спадкування.
3. Відповідальність спадкоємців по боргах спадкодавця.

4. Особливості спадкування окремих видів майна.
5. Процесуальні особливості видачі свідоцтва про право на спадщину.
6. Спадкова справа.
7. Внесення змін до свідоцтва чи скасування свідоцтва про право на спадщину.

Питання та завдання:

1. Дайте розгорнуту відповідь на питання щодо вирішення ситуації внаслідок пропущення строку для прийняття спадщини.
2. Складіть на ваш вибір зразок однієї з наступних заяв:
 - про прийняття спадщини;
 - про відмову від прийняття спадщини;
 - про надання додаткового строку для прийняття спадщини.
3. Ознайомтесь з матеріалами судової практики та на базі отриманих знань розробіть правову позицію позивача або відповідача по конкретній судовій справі, пов'язаній зі здійсненням або оформленням спадщини.

Проаналізуйте:

1. Позицію окремих науковців щодо визначення природи договору управління спадщиною.
2. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
3. Спадкування заставленого майна.
4. Правові наслідки невжиття заходів до охорони спадкового майна.

Підготуйте презентацію або доповідь на теми:

1. Поняття та значення інституту прийняття спадщини.
2. Правове регулювання відкриття спадщини.
3. Спадкування корпоративних прав.
4. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків.
5. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.
6. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).

Тема 5.

Спадковий договір

1. Поняття та сутність спадкового договору.
2. Сторони спадкового договору.
3. Зміст спадкового договору.
4. Припинення спадкового договору.
5. Договір довічного утримання як вид правочину.
6. Правове регулювання спадкового договору в зарубіжних країнах.

Рекомендована література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952–15#Text>
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 року № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709–15#Text>
6. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425–12#Text>
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 р. № 7. -URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700–08#Text>
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282–12#Text>

9. Положення про Спадковий реєстр: Наказ Міністерства юстиції України № 1810/5 від 07.07.2011 року. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

10. Лист Вищого спеціалізованого суду від 16.05.2013 № 24–753/04–13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13#Text>

11. Вербанський А. В., Карпенко Р. В. Дискусійні питання правової природи спадкового договору // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.– 2019.– № 3. – С. 39–44.

12. Самойлова І. Спадковий договір: правова природа за законодавством України та країн Європи // Підприємництво, господарство і право.– 2019. –№ 3 – С. 54–59.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Верховна Рада України <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2) Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/ua>
- 3) Верховний Суд <http://www.scourt.gov.ua/>
- 4) Єдиний державний реєстр судових рішень України <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
- 5) eNUOLAIR – депозитарій (архів) НУ ОЮОА <http://dspace.onua.edu.ua>

Тести:

1. Відчужувачем за спадковим договором може бути:

- а) малолітня особа;
- б) неповнолітня особа;
- в) повнолітня особа;
- г) будь-яка особа незалежно від віку.

2. Набувачем за спадковим договором може бути:

- а) тільки фізична особа;
- б) тільки юридична особа;
- в) держава та (або) територіальна громада;
- г) фізичні та юридичні особи.

3. Форма спадкового договору:

- а) проста письмова форма;
- б) письмова форма з нотаріальним посвідченням, а також державною реєстрацією у Спадковому реєстрі;
- в) усна форма;
- г) письмова форма з нотаріальним посвідченням.

4. Набувачем за договором довічного утримання може бути:

- а) тільки фізична особа;
- б) неповнолітні фізичні особи;
- в) держава та (або) територіальна громада;
- г) фізичні та юридичні особи.

5. Форма договору довічного утримання:

- а) усна форма;
- б) письмова форма з нотаріальним посвідченням;
- в) проста письмова форма;
- г) письмова форма з нотаріальним посвідченням та державною реєстрацією.

Задачі:

1. 23.11.2017р. між громадянами Бойко П. та Вдовиним Л. був укладений спадковий договір за яким до Вдовина Л. переходило право власності на двокімнатну квартиру у м. Одеса, що належала відчужувачу Бойко П. За даним договором набувач Вдовин Л. зобов'язувався утримувати відчужувача довічно та після його смерті оплатити всі витрати, пов'язані зі здійсненням поховання та встановленням пам'ятника на могилі.

Після смерті відчужувача, його донька звернулася до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини, а також з позовною заявою до суду про усунення перешкод в користуванні двокімнатної квартири у м. Одеса, що належала її батькові. В обґрунтування позовних вимог позивачка посилялася на відсутність правовстановлюючих документів у Вдовина Л. на зазначену квартиру. Яким чином суд повинен вирішити даний спір?

2. 20.01.2019р. подружжя 79-річний Шевченко І. та 76-річна Шевченко Е., інвалід 1 групи уклали з громадянкою Ломовою Л. договір довічного утримання за яким до Ломової Л. переходило право власності на житловий будинок, що належав Шевченко І. та в якому проживало подружжя. За даним договором набувач Ломова Л. зобов'язувалася утримувати подружжя довічно та після їх смерті оплатити всі витрати, пов'язані зі здійсненням поховання.

В грудні 2021 р. внаслідок ДТП Ломова Л. загинула. Подружжя звернулося до нотаріуса з заявою про припинення договору довічного утримання, у зв'язку із смертю набувача. Що нотаріус повинен зробити в даній ситуації?

3. 14.09.2005 р. громадянин Петренко П. склав та нотаріально посвідчив заповіт, згідно з яким все належне йому майно, в тому числі квартиру, де він проживав, заповідав сину Петренко М.

17.11.2017 р. Петренко П. уклав з громадянином Фоменко Т. договір довічного утримання за яким до Фоменко Т. переходило право власності на квартиру, що належала Петренко П. та в якій він проживав. За даним договором набувач Фоменко Т. зобов'язувався утримувати відчужувача довічно та після його смерті оплатити всі витрати, пов'язані зі здійсненням поховання. 30.01.2019 р. Петренко П. помер. 01.06.2019р. Петренко М. звернувся до нотаріуса для оформлення спадкових прав. При цьому з'ясувалося, що право власності на квартиру оформлене на Фоменко Т., якому видано свідоцтво про право власності. Петренко М. звернувся до суду з позовом про визнання спадкового договору недійсним і визнання за ним права власності на спірну квартиру. Яке рішення повинен прийняти суд по даній справі?

4. 15.01.2017 р. громадянин Богданов П. уклав з громадянином Панченко О. спадковий договір за яким після смерті Богданова П. до Панченко О. переходило право власності на квартиру. За даним договором набувач Панченко О. зобов'язувався забезпечувати Богданова П. необхідними ліками, оплачувати аналізи та виконувати інші дії для лікування відчужувача. Набувач належним чином виконував обов'язки за договором протягом двох років, витративши при цьому 65 тисяч грн. Однак внаслідок перенесеного інсульту у 2020 році він

став інвалідом 2 групи, у зв'язку з чим не міг далі виконувати свої обов'язки за договором. Панченко О. звернувся до суду з позовом про розірвання спадкового договору та вимогою про повернення йому 65 тисяч грн. В обґрунтування позовних вимог Панченко О. надав до суду квитанції на суму 65 тисяч грн., які він витратив на лікування Богданова П. Яке рішення повинен прийняти суд?

Самостійна робота.

Питання до теми:

1. Спадковий договір за участі подружжя.
2. Форма спадкового договору та процедура його посвідчення нотаріусом.
3. Укладення та зміна спадкового договору.
4. Розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.
5. Здійснення контролю за виконанням умов спадкового договору.
6. Співвідношення спадкового договору із договором довічного утримання.

Завдання:

1. Складіть проект спадкового договору.
2. Складіть проект договору довічного утримання.
3. Дайте відповідь на питання щодо посвідчення спадкового договору та договору довічного утримання.
4. Ознайомтесь з матеріалами судової практики у спорах, пов'язаних із спадковим договором. Розробіть правову позицію сторін по обраній конкретній справі.

Проаналізуйте:

1. Різні позиції науковців щодо визначення природи спадкового договору.
2. Підстави визнання спадкового договору недійсним.
3. Способи забезпечення виконання спадкового договору.

Підготуйте презентацію або доповідь на теми:

1. Становлення інституту спадкового договору: історичний аспект.
2. Порядок укладення та розірвання спадкового договору.
3. Порівняльно-правовий аналіз спадкового договору та договору довічного утримання.
4. Загальна характеристика спадкового договору за законодавством України та зарубіжних країн.

Питання на іспит

1. Поняття та види спадкування.
2. Універсальне та сингулярне правонаступництво в спадковому праві.
3. Суб'єкти спадкових правовідносин.
4. Підстави відкриття спадщини.
5. Час відкриття спадщини.
6. Місце відкриття спадщини.
7. Склад спадщини.
8. Особливості спадкування права на відшкодування збитків, неустойку та моральну шкоду.
9. Особливості спадкування права на страхові виплати, вклад у банку, заробітну плату, пенсію, стипендію, аліменти, інші соціальні виплати.
10. Особливості спадкування спадщини, до складу якої входить самочинне будівництво.
11. Особливості спадкування обов'язків по відшкодуванню збитків, неустойки та моральної шкоди.
12. Особливості спадкування прав та обов'язків спадкодавця за договором оренди житла з вкупом.
13. Усунення від права спадкування.
14. Загальні засади спадкування з іноземним елементом.
15. Поняття заповіту, право на заповіт.
16. Коло спадкоємців за заповітом.
17. Форма заповіту.
18. Порядок складання заповіту.
19. Зміна та скасування заповіту.
20. Нікчемність заповіту.
21. Недійсність заповіту
22. Зміст заповіту.
23. Тлумачення змісту заповіту.
24. Заповідальний відказ.

25. Заповідальне покладення.
26. Встановлення сервітуту в заповіті.
27. Секретний заповіт.
28. Заповіт з умовою.
29. Заповіт подружжя.
30. Заповіт з підпризначенням спадкоємця.
31. Виконання заповіту.
32. Право на обов'язкову частку у спадщині.
33. Підстави спадкування за законом.
34. Порядок спадкування за законом.
35. Черги спадкоємців за законом.
36. Особливості спадкування дітьми, відносно яких батьки були позбавлені батьківських прав.
37. Спадкування за правом представлення.
38. Розподіл майна померлого між спадкоємцями за законом.
39. Відмінність спадкування за законом від спадкування за заповітом.
40. Загальна характеристика спадкування за законом в країнах світу.
41. Особливості правового регулювання спадкування за законом в країнах континентальної Європи.
42. Загальна характеристика спадкування за законом в країнах з англосаксонським правом.
43. Загальні правила прийняття спадщини.
44. Особливості прийняття спадщини неповнолітніми особами.
45. Особливості прийняття спадщини недієздатними та обмеженими в дієздатності особами.
46. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини.
47. Загальні правила відмови від прийняття спадщини.
48. Особливості відмови від прийняття спадщини малолітніми особами.
49. Особливості відмови від прийняття спадщини неповнолітніми особами.
47. Особливості відмови від прийняття спадщини недієздатними та обмеженими в дієздатності особами.

48. Спадкова трансмісія.
49. Відумерлість спадщини.
50. Поділ спадщини.
51. Перерозподіл спадщини.
52. Задоволення спадкоємцями вимог кредитора спадкодавця.
53. Охорона спадщини.
54. Управління спадщиною.
55. Загальна характеристика договору управління спадщиною.
56. Оформлення права на спадщину.
57. Поняття та сутність спадкового договору.
58. Сторони спадкового договору.
59. Зміст спадкового договору.
60. Зміна і припинення спадкового договору.
61. Спадковий договір за участі подружжя.
62. Форма спадкового договору та процедура його посвідчення нотаріусом.
63. Розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.
64. Здійснення контролю за виконанням умов спадкового договору.
65. Співвідношення договору довічного утримання із спадковим договором.
66. Спадкування окремих видів майна в Україні та інших зарубіжних країнах.
67. Мусульманське спадкове право.
68. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права.
69. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Німеччині.
70. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Франції.
71. Загальна характеристика спадкування за законом в Сполучених Штатах Америки.
72. Загальна характеристика спадкового договору за законодавством України та зарубіжних країн.

Критерії оцінювання під час поточного контролю

У відповідності до визначених критеріїв поточний контроль здійснюється за визначеною силабусом (робочою навчальною програмою) системою.

Шкала оцінювання навчальної діяльності здобувача вищої освіти

Шкала оцінювання			
Оцінка	Відсотки	Бали	Опис
A	100	90–100	Поставлені завдання виконані повністю, досягнуті результати навчання, виявлений високий рівень самостійності
B	85	82–89	Поставлені завдання виконані, досягнуті результати навчання, виявлений належний рівень самостійності
C	70	75–81	Поставлені завдання в цілому виконані, досягнута більшість результатів навчання, виявлений певний рівень самостійності
D	55	67–74	Поставлені завдання виконані частково, досягнуті не всі результати навчання, не виявлений належний рівень самостійності
E	40	60–66	Поставлені завдання виконані не достатньо, досягнуті деякі результати навчання, не виявлена самостійність
F	30	35–59	Виконані окремі поставлені завдання, не досягнуті результати навчання, відсутня самостійність
Fx	20	1–34	Поставлені завдання не виконані, не досягнуті результати навчання, відсутня самостійність

Ресурси для навчання

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.– 1996.– № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України.– 2003.– № 40–44. – Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 08.10.2004, 2004 р., № 40. – Ст. 492.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України.– 2002.– № 21–22. – Ст. 135.
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV//ВідомостіВерховноїРади.–2003.–№ 18–22. – Ст.144.
6. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III//Офіційнийвісник України.–2001.– № 46. – Ст.2038.
7. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
8. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 року № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
9. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
10. Гаагська конвенція про колізію законів, що стосуються форми заповітів. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text.
11. Гаагська конвенція стосовно міжнародного управління майном померлих осіб від 02.10.1973р. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU73015>
12. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів 1961 року. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text (дата звернення: 30.08.2021).

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 р. № 7. -URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

14. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

15. Положення про Спадковий реєстр: Наказ Міністерства юстиції України № 1810/5 від 07.07.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

16. Лист Вищого спеціалізованого суду від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13#Text>

Спеціальна література:

1. Аліна С.С. Спадкування ІТ-об'єктів за сучасним цивільним законодавством: дис. докт. філос. Одеса. 2020. 204 с.

2. Бичківський О.О. Секретні заповіти за законодавством України та іноземних держав. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 4. С. 59–64.

3. Вербанський А.В., Карпенко Р.В. Дискусійні питання правової природи спадкового договору // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.– 2019.– № 3. – С. 39–

4. Гелич А.О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – К., 2011.– 215 с.

5. Діковська І.А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: на прямі адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ, 2020. 303 с.

6. Довгерт А.С. Рекодифікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту. Право України. 2019. № 1. С. 27–41.

7. Заїка Ю.О. Принципи спадкового права як основа правової політики в сфері спадкування. Правове регулювання економіки. 2018. № 17. С. 149–156.

8. Козловська Л. В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав у цивільному праві України: Дис... докт. юрид. наук: 12.00.03 / Л. В. Козловська. – К., 2016. – 458 с.

9. Конвенція Міжнародної комісії з цивільного стану щодо констатації достовірних смертей 1966 року. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_900#Text (дата звернення: 30.08.2021).

10. Кравчик М. Б. Особливості розвитку спадкового договору та вплив іноземного законодавства на його формування. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. № 4. – С. 121–124.

11. Красицька Л. Розмежування спадкового договору та інших правочинів у цивільному праві. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. С. 16–30.

12. Кобзар В. В. Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 1. С. 154–200.

13. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2017. № 6 (28). Ч. 2. С. 153–155.

14. О. Кухарев О. Є. Особливості вирішення судами спорів про тлумачення заповіту. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2017. № 1–2. С. 22–29.

15. Кухарев О. Є. Реалізація свободи заповіту в спадковому праві України. Актуальні проблеми приватного права: матеріали XVII наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лютого 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 171–174.

16. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці: практ. посіб. Київ: Алерта, 2017. 260 с.

17. Кухарев О. Є. Диспозитивні та імперативні норми у спадковому праві. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук. – практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, 19–20 травня 2017 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків: ХНУВС, 2017. С. 189–191.

18. Кухарев О. Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку/О. Є. Кухарев //Актуальні проблеми вдосконалення чинного

законодавства України: Збірник наукових статей. Випуск 46. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2018. – С. 77–88.

19. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльно-правовий аналіз. Одеса. 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20669>

20. Маньковський В.В. Особливості суб'єктного складу першої черги спадкоємців при спадкуванні за законом в Україні, Литві та Польщі. Часопис цивілістики. 2021. № 43. С. 52–57. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/444>

21. Маньковський В.В. Історичний аспект становлення спадкування в Україні та його зв'язок з регулюванням спадкових відносин на землях Литви та Польщі. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 131–133. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/33.pdf

22. Mankovskyi, V. The Reality of testament is on the legislation of Ukraine, Lithuania and Poland. Global Prosperity. 2021. Vol.1, Issue 3. P. 28–33 (October 2021). URL: <http://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/25>

23. Михайлів М. О. Національне законодавство як джерело правового регулювання міжнародних спадкових відносин. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. № 3. С. 229–234

24. Ракул О. В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

25. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис. – 2013. – № 3. – С. 4–8.

26. Нечаєва К. О. Суб'єкт прав на відумерлу спадщину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. 2016. Вип. 37. Т. 2. С. 32–36.

27. Орзіх Ю. Г. Заповідальний відказ: проблеми правозастосування. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.:

матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 438–441.

28. Оксанюк Н.П. Принципи спадкового права: [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н.П. Оксанюк – К., 2016.– 18 с.

29. Павлів-Самойл Н., Мех Х. Аналіз спадкового права окремих країн ЄС. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2018. № 889 (Вип. 17). С. 175–181.

30. Печений О. Час і місце відкриття спадщини: проблемні питання нотаріальної практики // Нотаріат для вас: Науково-практичний журнал.– 2010.– № 5. – С. 20–23.

31. Печений О.П. Спори про спадщину: аналіз типових помилок у справах про спадкування за заповітом // Вісник Верховного Суду України.– 2010.– № 9. – С. 36–36.

32. Постанова ВС № 607/7223/18 від 25.01.2021, про визнання заповіту недійсним [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=94490049&red=1000033672de9f9b49aaffc85a76e6ee5e36df&d=5>

33. Піцик Христина Зіновіївна. Права та обов'язки спадкоємця і спадкодавця при спадкуванні за законом: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Івано-Франківськ, 2012.– 186 с.

34. Ракул О.В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.org.ua/ru/article/id-1204/>

35. Самойлова І. Спадковий договір: правова природа за законодавством України та країн Європи // Підприємництво, господарство і право.– 2019. –№ 3 – С. 54–59.

36. Середницька І.А. Історико-правовий аспект розвитку спадкового права в Україні. – Південноукраїнський правничий часопис.– 2018.– № 1. – С. 114–118.

37. Спадкове право: навч. посібник. За ред. Нестерцова-Собакарь та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 164 с.

38. Таран О.С. Тенденції розвитку європейського спадкового права щодо обов'язкової частки у спадщині. Право і суспільство. 2018. № 1 (ч. 2). С. 93–97.

39. Фурса С. Я. Суб'єкти спадкового договору, їх права та обов'язки // Юриспруденція: теорія і практика.— 2006.— № 1. — С. 15–30.

40. Харитонов Є. О. Цивільне право України: підруч. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. В. Старцев.— [2-е вид., перероб. і доп.]. — К.: Істина, 2009.— 816 с.

41. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. — Одеса: Фенікс, 2019.— 752 с.

42. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том I. Витоки. / Одеса, Фенікс, 2018.— 556 с.

43. Цибульська О. Ю. Щодо розмежування понять «виникнення права на спадщину» та «виникнення права власності на нерухоме майно, що входить до складу спадщини» // Римське право і сучасність: матер. Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 29 травня 2015 р.). — Одеса: Фенікс, 2015. — С. 53–55.

44. Цивільне законодавство України: концепція, категорії, визначення: навч. посіб / авт. кол; за ред. д-ра юрид. наук. проф. Є. О. Харитонova, канд.юрид.наук К. Г. Некіт. Одеса: Юридична література, 2014.— 324 с.

45. Цивільне право України: посібник для аудиторного і самостійного ви-вчення курсу / кол. авт.; за ред. проф. Є. О. Харитонova, доц. І. В. Давидової, доц. К. Г. Некіт. Одеса: Фенікс, 2016.— 570 с.

46. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт.кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. — Х.: Право, 2011. —Т. 1.— 656 с.

47. Черногор Н. В. Строки та терміни у спадковому праві України: дис... канд.юрид.наук: 12.00.03. — О., 2011.— 212 с.

48. Чепис І. В., Писарева Е. А. Особливості правового регулювання спадкового договору в Україні та зарубіжних країнах. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету ім. Василя Стуса. 2021. № 13. Т. 1. С. 151–155.

49. Чурпіта Г. В. Актуальні проблеми спадкового права: навчальний посібник /О.О. Лов'як, С.С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.; за заг. ред. Ю. О. Заїки, О. О. Лов'яка. К.: КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

Зміст

ВСТУП	4
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
ПИТАННЯ НА ІСПИТ.....	41
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ	44
РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.....	45

Навчальне видання

**СПАДКОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ
ТА КРАЇН СВІТУ**

ПРАКТИКУМ

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр»
(усі форми навчання)

Електронне видання

Автори-укладачі:

Харитонов Є. О., Давидова І. В.
Орзих Ю. Г., Берназ-Лукавецька О. М.
Павлова В. Г., Веретільник А. І.

За редакції:

Харитонova Є. О.,
Берназ-Лукавецької О. М.,
Павлової В. Г.

В авторській редакції

Ум-друк. арк. 3,2. Зам. № 2308-10.

Видавець ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.

e-mail: fenix-izd@ukr.net